

MESLEK SEÇİMİ ve ÖNEMİ

“Geleceğiniz, geleceğimizdir...”

MESLEK SEÇİMİ ve ÖNEMİ

1 MESLEK NEDİR?

Meslek; kişilerin yaşamlarını sürdürdürebilmeleri ve insanlara yararlı hizmet veya mal üretebilmeleri için belli bir eğitim sürecinden geçerek kazandıkları bilgi ve becerilere dayalı, kuralları belli

olan iş olarak tanımlanmaktadır.

Meslek, yaşamın önemli bir bölümünü kapsayan ve yaşam kalitesini etkileyen bir unsurdur. Bu nedenle doğru meslek seçimi ve süreçleri konusunda bilgi sahibi olmak gelecekteki yaşam biçiminin belirlenmesi açısından önemlidir.

Meslek sahibi olmanın temelinde aşağıdaki faktörler yatar:

- Gizli güçleri geliştirme (Kendini gerçekleştirme)
- Psikolojik doyum (Takdir edilme, mutlu olmak)
- Sosyal gereksinim (Sosyal ilişkiler kurma)
- Ekonomik kazanç

2

MESLEKİ GELİŞİM SÜRECİ

Mesleki gelişim süreci bireyin içinde bulunduğu yaşın gelişim özelliklerine göre çeşitli evreler halinde yaşanır. Mesleki gelişim bir ömür boyu sürer fakat yaşamın ilk yıllarında daha yoğun yaşanır. Bu evreleri birlikte inceleyelim:

Uyanış ve farkında olma evresi okul öncesi dönem ile ilköğretim dönemi kapsar. 5-12 yaş arasında

diyebileceğimiz bu dönemde çocuk mesleklerin varlığını fark ederken bu mesleklerin gerektirdiği ilgi ve yetenekler konusunda az da olsa farkındalıklar kazanmaya başlar. Bu dönemin bilgi kaynağı aile ve okul olduğundan bu farkındalıklar da merakla sınırlıdır.

Meslekleri keşfetme ve araştırma evresi 12-15 yaş arasını yani bireyin ortaokul dönemini kapsar. Birey bu dönemde mesleklerin ortak yönlerini keşfeder ve mesleklerin

gerektirdiği niteliklerin farklılıklarını anlar. Bu dönemde

meslekleri keşfetme, inceleme ve araştırma çabası söz konusudur. Bu dönemde birey ilgi duyduğu meslekleri araştırmaya başlar, meslek seçiminde yeteneklerin rolünü kavrar. Fakat mesleklerle

Hangi Mesleği Seçmeliyim ?

olan bu ilgi daha popüler nedenlere dayalıdır. Lise seçim sürecini de kapsayan bu dönem yoğun derecede meslek araştırma ve tanıma evresi olarak da bilinir.

Karar verme evresi ise 15-18 arası yani lise dönemidir. Bu dönemde birey artık kendi

özelliklerinin çoğunun farkına varmıştır. Buna göre kendisi ile meslekler arasında ilişki kurmaya başlamıştır. Geleceğe yönelik idealler oluşturan birey mesleğe yönelmeye ve mesleğe yönelik adımlar atmaya başlamıştır.

Hazırlık evresi olarak tanımlayabileceğimiz dördüncü evre 18-23 yaş arasını kapsar. Bu dönemde birey okul hayatı ve yaptığı etkinliklerle mesleğe hazırlanmaya başlar. Meslekle ilgili beceriler geliştirmeye, bilgi birikimi oluşturmaya ve o alanda mesleki tutumlar geliştirerek mesleği icra etmeye hazır duruma gelir. Bu dönemde yine mesleği ile ilgili iş arama sürecine girer ve mesleki kariyer planını oluşturur.

İşe yerleştirme evresi mesleki gelişim sürecinin son evresidir. Bu evrede artık birey iş dünyasında kendine bir yer bulur ve mesleği icra etmeye başlar. Mesleği icra etmek mesleki gelişim sürecini sonlandırmaz, mesleki gelişim ömür boyu devam

eder. Meslekte ilerleme ve iş dünyasında statüsel olarak kendine yer edinme bu evrenin en temel özelliklerindedir.

3 MESLEK SEÇİMİ NEDİR?

Meslek seçimi; kişinin var olan meslekler içinden, yapabileceğine inandığı, kendisine maddi ve manevi kazanç sağlayacağını düşündüğü mesleğe yönelmesidir. Kişinin herhangi bir

mesleğe yönelmesini etkileyen çeşitli faktörler vardır. Bunlar:

- ▲ Kişinin geleceğe yönelik hayalleri, istekleri
- ▲ Kişinin cinsiyeti, fiziksel ve psikolojik özellikleri
- ▲ İlgiler, yetenekler ve zekâ
- ▲ Akademik başarı
- ▲ Öğretmenlerin, öğrencinin yetenek ve ilgilerine ilişkin görüşleri
- ▲ Arkadaş çevresinin düşünceleri
- ▲ Ailenin beklentileri, birey hakkındaki düşünceleri
- ▲ Ailenin sosyo-ekonomik düzeyi
- ▲ Çevrenin etkisi
- ▲ Teknolojik, sosyal, kültürel ve endüstriyel gelişmeler
- ▲ Mesleğin toplumdaki konumu ve mesleğe olan talep

- ▲ Mesleğin gelir düzeyi
- ▲ Mesleğin eğitim ve kariyer imkânları
- ▲ Ülkenin ekonomik yapısı, iş bulma olanakları vb.

4 MESLEK SEÇİMİNDE DİKKAT EDİLECEK HUSUSLAR

Doğru meslek seçimi için kişinin öncelikle kendini tanıması, meslekler hakkında bilgi edinmesi ve kendi özellikleriyle mesleklerin gerektirdiği özellikler arasındaki ilişkiyi kavraması önemli ve gereklidir.

Kendini tanıma; bireyin kişilik özellikleri, ilgileri, yetenekleri, değerleri ve sağlık durumu konusunda kendini bilme durumudur. Farkındalık olarak da niteleyebileceğimiz bu durum başka bir deyişle kişinin; Ben nasıl biriyim?, Karakterim nasıl?, Davranış ve alışkanlıklarım nelerdir? , Neleri yapmaktan hoşlanırım? gibi sorulara verdiği cevaplardır.

Kendini tanıma sürecini dört temel unsur üzerinden sınıflandırırsak sonraki sayfada ki gibi bir tabloya ulaşabiliriz.

İLGİLERİNİZ -Mekanik -Ticaret -Sosyal Yardım vb.	YETENEKLERİNİZ -Sözel Yetenek -Sayısal Yetenek -Şekil- Uzay Yeteneği vb.
DEĞERLERİNİZ -Yaratıcılık -Liderlik -Kazanç vb.	SAĞLIĞINIZ -Ruhsal Yönden -Bedensel Yönden

İlgi Nedir?

İlgi, kişileri belli faaliyetleri isteyerek yapmaya yönlendiren içsel bir uyarıcıdır. İlgi en genel anlamıyla bir işi yapmaya gönüllü olma, yaparken zevk alma ve başka alternatifler arasından en çok onu tercih etme durumudur.

İlgi Alanlarınızı Nasıl Fark edersiniz?

Yetenek alanları gibi ilgi alanları da özellikle mesleki doyum ve haz alma ile yakından ilişkilidir. İlgi alanı, neleri yapmaktan hoşlandığımızı gösterir. Bu süreçte ilgi alanına ilişkin

yoğun bir bilgi arayışı söz konusu olur. İlgi, var olan yeteneği mükemmelleştirir ve ilgilenilen alanda karşılaşılabilecek zorluklarla başa çıkmayı eğlenceli hale getirir. İlgi duyduğunuz alanda ortalama bir yeteneğe sahip değilseniz yaptığınız işte uzun süre ilginizi sürdürmeniz de mümkün değildir.

İlgiyle meslekler arasındaki ilişkiyi yorumlarsak aşağıdaki maddelere ulaşabiliriz:

- ▲ İlgi alanınız ne kadar güçlüyse o mesleği yapmak ve zorluklarının üstesinden gelmek konusunda o kadar güçlü bir motivasyona sahip olursunuz.
- ▲ İlgi alanlarınız gideceğiniz okul ve alan seçimlerinde size yol gösterici olur.
- ▲ İlgi alanlarınızı ebeveyn ve öğretmenlerinizle paylaşmanız meslek seçiminde sizin için uygun seçenekler sunulmasını kolaylaştırır.
- ▲ İlgi alanlarınızla ilişkili olduğunuz meslekler hakkında çevrenizdeki kişilerden destek alarak mesleğin gerektirdiği becerileri detaylı olarak öğrenebilirsiniz.
- ▲ İlgi duyduğunuz alanda yeteneğinizin olması kişisel gelişiminize katkıda bulunduğu gibi başarılarınızı yükseltir. Ancak ilgi duyduğunuz alanda düşük yeteneğe sahip olmanız, ilgi duyduğunuz meslekten uzaklaşmanıza neden olur.

- ▲ İlgi alanlarını belirlemek için yapılandırılmış ölçekler sizin mesleki ilgilerinizi değerlendirmenizi sağlar *(Bu konuda sitenin 3. adımı olan meslekleri tanıma basamağındaki ölçekleri kullanabilirsiniz).*
- ▲ İlgi duyduğunuz meslekler hakkında detaylı bilgi almalısınız *(Bu konuda sitenin 3. adımı olan meslekleri tanıma basamağındaki ölçekleri kullanabilirsiniz).*

Yetenek Nedir?

Yetenek, doğuştan getirdiğimiz ve çevreyle etkileşimle geliştirebildiğimiz, bir davranışı öğrenebilmek için gerekli olan yetidir. Doğuştan getirdiğimiz yetenekler öncelikle en yakınımızdaki kişiler tarafından fark edilir, desteklenir ve uygun eğitim ortamlarında en üst seviyeye çıkarılır.

Yeteneklerinizi Nasıl Fark edersiniz?

Her bireyin kendine özgü yetenekleri vardır. Yetenekler de insanlar kadar çeşitlidir. Yetenekler doğuştan

getirdiğimiz yetiler olduğundan büyük bir kısmı erken yaşta ortaya çıkar. Tam bu noktada aile ve okul büyük önem arz eder.

Aile ve okul tarafından fark edilen yetenekler doğru koşullarda desteklenirse gelişebilir. Fakat yeteneklerin dışavurumuna ilişkin bir ortam oluşturulmamışsa bu yetenekler gizli kalabilir.

Yetenek ve meslek arasındaki ilişkiyi yorumlarsak aşağıdaki maddelere ulaşabiliriz:

- ▲ Yeteneklerimiz çoğunlukla en yakınlarımız tarafından dile getirilir. “Müthiş bir çizim yeteneği var (geleceğin ressamı), matematikte her problemi çözüyor, müthiş bir kavrama gücü var (geleceğin mühendisi), fen bilimlerine karşı çok ilgili ve insanlarla çok güçlü iletişim kuruyor (geleceğin doktoru) vb.”
- ▲ Derslerde gösterdiğiniz akademik başarı ve öğretmenlerinizin sınıf içi gözlemleri yetenek alanlarınız hakkında bilgi verir. Örneğin fen ve ilgili derslerde (Fizik, kimya, biyoloji) gösterdiğiniz akademik başarı biyoloji, fizik, kimya, eczacılık, diş hekimliği vb. meslek alanlarının istediği yetenek alanlarıyla bağlantılıdır.
- ▲ Güzel sanatlar (Resim-Müzik), spor lisesine girmek için bu alanlarla ilgili özel yeteneklere sahip olmanız gerekir. Yeteneklerinizi fark etmek ve geliştirmek için resim, müzik ve beden eğitimi öğretmenlerinizden destek alabilirsiniz.
- ▲ Mesleklerin gerektirdiği yetenek alanlarını çevrenizdeki meslek sahibi kişilerle konuşabilir ve onlardan mesleğin istediği yetenek alanları hakkında bilgi alabilirsiniz.
- ▲ Fen Liseleri, Sosyal Bilimler Liseleri, Askeri Liseler, Anadolu İmam Hatip Liseleri, Güzel Sanatlar Lisesi, Spor Lisesi,

Mesleki ve Teknik Anadolu Liseleri'nin kuruluş amaçları, ders programları, alan ve dalları, okullara kabul şartları ile bu okulların hangi yetenekleri istediğini anlamak için okulunuzdaki rehberlik servislerine başvurabilirsiniz.

▲ Yetenek alanlarını belirlemek için yapılandırılmış ölçekler sizin mesleki yeteneklerinizi değerlendirmenizi sağlar.

▲ Hobileriniz yeteneklerinizi geliştirmeniz için eşsiz fırsatlar sunar ve bazen hobileriniz mesleğiniz olur. Çevrenizde Gençlik ve Spor Bakanlığı'na bağlı spor kulüpleri, belediyelerin çatısı altında hizmet veren tiyatro, sinema, öykü atölyeleri vb. kurslar ileride seçeceğiz meslekler için yetenekleri geliştirmenize yardımcı olurlar. Örneğin; yükseklerle tırmanmayı ve doğada bulunmayı seviyorsanız, gireceğiniz dağcılık kulübü vereceği eğitimlerle yetenek alanlarınızı en üst seviye çıkarırken, Türkiye Dağcılık Federasyonu'nun verdiği ileri eğitimler sonunda yeni yeteneklerin yetiştirilmesi için antrenör ve/veya endüstriyel dağcılık (yüksek katlı binalarda, baraj ve köprü inşaatlarında çalışan dağcılar) mesleğini seçebilirsiniz.

▲ Türkiye İş Kurumu'nu (İŞKUR) <http://e-ogrenme.iskur.gov.tr/> ve Türkiye Mesleki Yeterlilik Kurumu'nu <http://portal.myk.gov.tr/> inceleyerek mesleklerin gerektirdiği yetenek alanı hakkında bilgi edinebilirsiniz.

Değer Nedir?

Mesleki anlamda değer kavramı; bireyin kişisel değerlerine ve beklentilerine uygun mesleğe yönelmesini ifade eder. Kişisel değerlerin oluşmasında aile yapısı, içinde yaşanılan kültürün mesleklere ve cinsiyete dayalı algılamaları, medya vb. etkilidir.

Örneğin seçeceği meslek bazı kişiler için saygınlık elde etmeyi ön plana koyarken; bazıları için yüksek gelir elde etmeyi ön plana alır. Kişiler için liderlik, düzenli yaşam, sosyal ilişkiler, yaratıcılığını kullanma gibi değerler meslek seçimini etkileyen önemli faktörlerdir.

Değerler, bireyin gelecekteki yaşam tarzının belirlenmesinde dönüm noktasıdır. Bu nedenle kendi kişisel değerlerini tanıma ve bunlara uygun mesleklere yönelme kişinin hem yaşam kalitesini hem de mesleki doyumunu artıracaktır.

Sağlık

Mesleklere ilgi ve yeteneğinizin olması meslek seçimi için gerekli ama yeterli değildir. Fizyolojik ve ruhsal sağlığınız meslek seçiminizi sınırlandırabilir. Örneğin; insan ilişkileri çok güçlü ve hizmet sektörüne yeteneği olan bir öğrencinin garsonluk mesleğinde başarılı olması muhtemeldir. Ancak sağlık sebebinden dolayı (düztaban olmak gibi) mesleğin gerektirdiği uzun süreli ayakta kalma durumu onun bu mesleği etkili bir biçimde yerine getirmesini zorlaştıracaktır.

5

MESLEK TANIMA KRİTERLERİ

Meslek seçiminden önce meslekleri tanımaya yönelik aşağıdaki sorulara cevap bulmanız önemli ve gereklidir.

- ▲ Mesleğe sahip olmak için gereken özellikler (yetenekler, ilgiler, fiziksel, psikolojik ve kişilik özellikleri vb.)
- ▲ Mesleğin gerektirdiği eğitim (Mesleki ve teknik eğitim, sertifika ve yeterlilik eğitimleri, üniversite eğitimi, dil eğitimi vb.)
- ▲ Mesleğin çalışma ortamı (Çalışma yeri, saati) ve çalışma biçimi (gece-gündüz çalışma, nöbet tutma, evden uzun süreli ayrılma gerekliliği vb.)
- ▲ Mesleğe giriş koşulları (Mesleki yeterlilik sınavları)
- ▲ Meslekte ilerleme ve iş bulma olanakları
- ▲ Mesleğin olumlu ve olumsuz yönleri
- ▲ Kazanç durumu vb. birçok faktör hakkında bilgi sahibi olmayı gerektirir.

6

MESLEK SEÇİMİ ve LİSELER ARASIDAKİ İLİŞKİ

Meslek seçimi ile lise seçimi arasında tamamen belirleyici olmasa da güçlü sayılabilecek bir ilişki söz konusudur. Temel

eğitimin son sınıfında olan bir öğrenci yerleşeceği okulları tercih ederken bir anlamda ileride seçeceği mesleğe de bir adım yaklaşmış olur.

